

1

2

jaká jsou specifika env. problémů?

- › průběžné / pomalé a dlouhodobé + časově a geograficky vzdálené
- › globální (často mají velký rozsah)
- › vysoká komplexita (spletité příčiny a mnohočetné důsledky)
- › ... s tím související vysoká nejistota
- › způsobené člověkem nebo nejednoznačného původu / agregované chování – změna vyžaduje aktivitu mnoha lidí
- › ti, kteří využívají výhod, jsou ne vždy obětí dopadů
- › náklady teď, rizika později
- › zprostředkované / rámované médi / sociálně konstruované + zpolitizované

3

New Ecological Paradigm (NEP)

- › Dunlap, R.E. a Van Liere, K.D. (1978) The New Environmental Paradigm: A Proposed Measuring Instrument and Preliminary Results. Journal of Environmental Education, 9, 10-19.
- › Dunlap, R. E., Van Liere, K.D., Mertig, A.G. a Jones, R.E. (2000) Measuring Endorsement of the New Ecological Paradigm: a Revised NEP Scale. The Journal of Social Issues, 56, 3, 425-42.

4

New Ecological Paradigm (NEP)

Nyní bychom se vás rádi zeptali na váš názor na různá environmentální témata. U každého tvrzení prosím uveďte, do jaké míry s uvedeným souhlasíte či nesouhlasíte.

Silně souhlasím (1) - silně nesouhlasím (5).

1. Počet obyvatel se blíží limitu, který může země uživit.
2. Lidé mají právo upravovat přírodní prostředí tak, aby vyhovovalo jejich potřebám.
3. Když lidé zasahují do přírody, často to vede ke katastrofálním následkům.
4. Lidská vynalézavost zabezpečí, že neuděláme zemi neobyvatelnou.
5. Lidé vážně zneužívají přírodní prostředí.
6. Země má množství přírodních zdrojů, musíme se jen naučit, jak je využívat.
7. Rostliny a zvířata mají stejné právo na existenci jako člověk.
8. Přírodní rovnováha je tak silná, že může zvládnout dopady činností moderních industriálních společností.
9. Lidé - i přes své speciální schopnosti a dovednosti - podléhají stále zákonům přírody.
10. Důsledky tzv. „ekologické krize“ se silně přehání.
11. Země má pouze omezený prostor a omezené zdroje.
12. Lidé jsou určeni k tomu, aby vládli ostatní přírodě.
13. Přírodní rovnováha je velice křehká a může být velice snadno porušena.
14. Lidé nakonec pochopí, jak svět přírody funguje a budou ho schopni mít pod kontrolou.
15. Pokud vše bude pokračovat současným směrem, brzy se dočkáme velké ekologické katastrofy.

[The Reality of Limits to Growth](#) / [The Antianthropocentrism](#) / [The Fragility of Nature's Balance](#)
/ [The Rejection of Exemptionalism](#) / [The Possibility of Ecocrisis](#)

5

informace
znalosti
vědomosti

chování

6

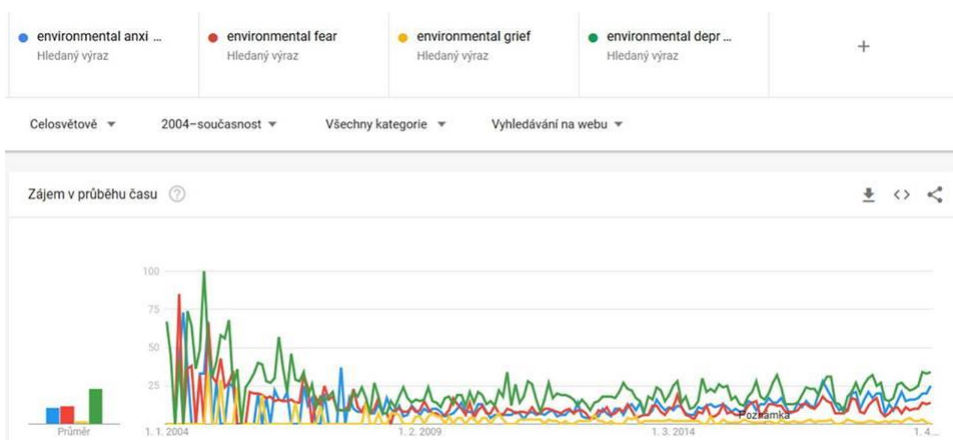
7

DYNAMICKY ORIENTO VANÉ PŘÍSTUPY
(emoce a obrany)

8

environmentální strach
 environmentální úzkost
 environmentální deprese
 environmentální žal
 environmentální stres
 pocity viny
 pocity bezmoci
 zelená únava / zelená vyhoření

9

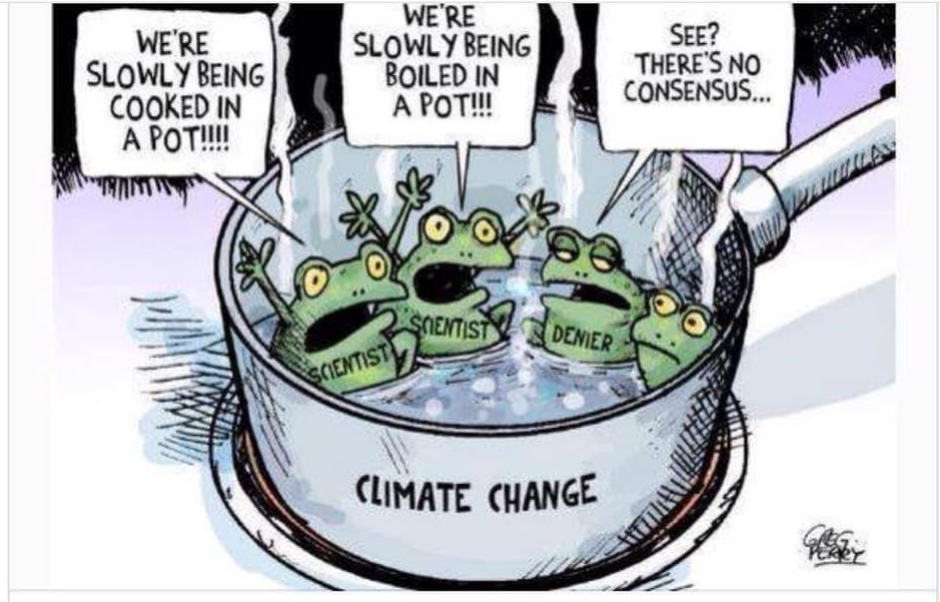
10

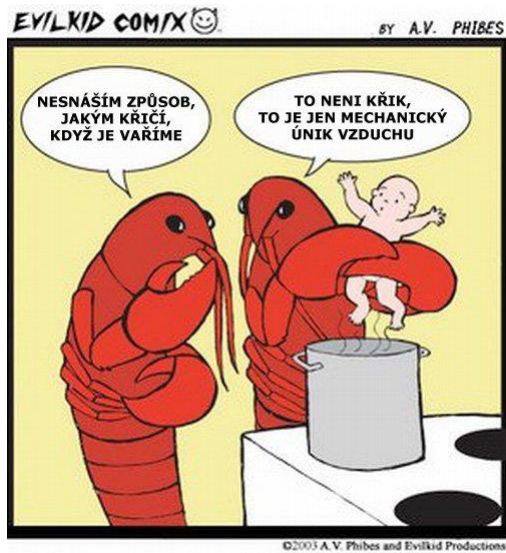
11

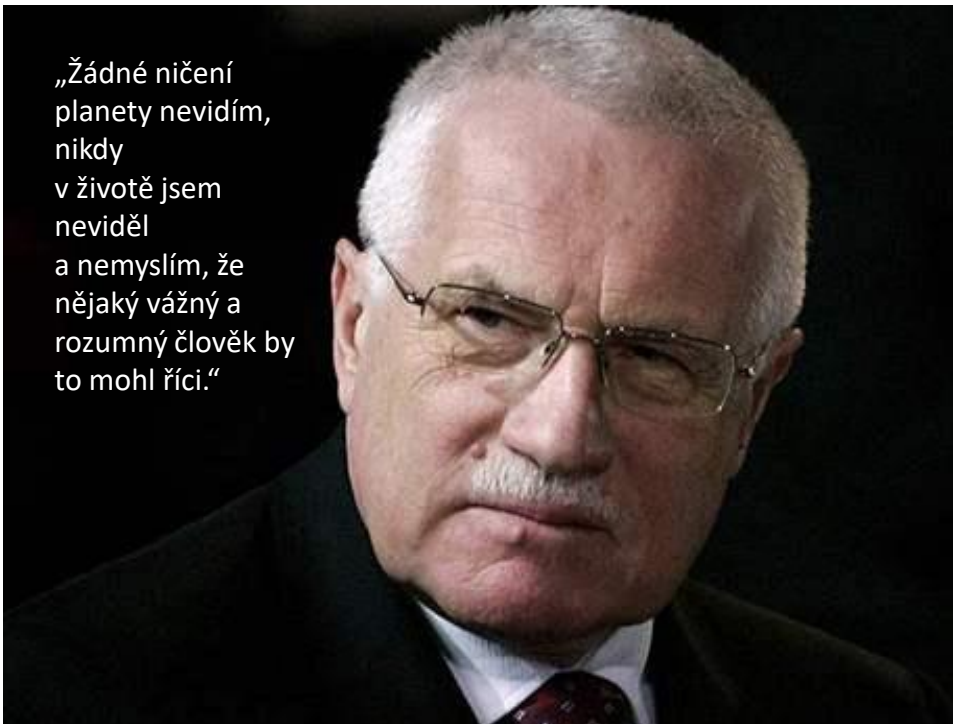
12

13

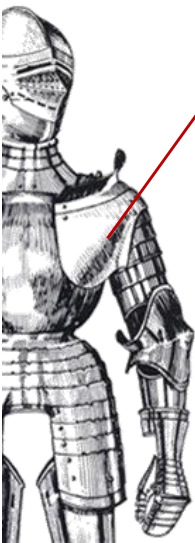
14

15

obranné mechanismy ega

obranu ega

Anna Freudová
(1895 - 1982)

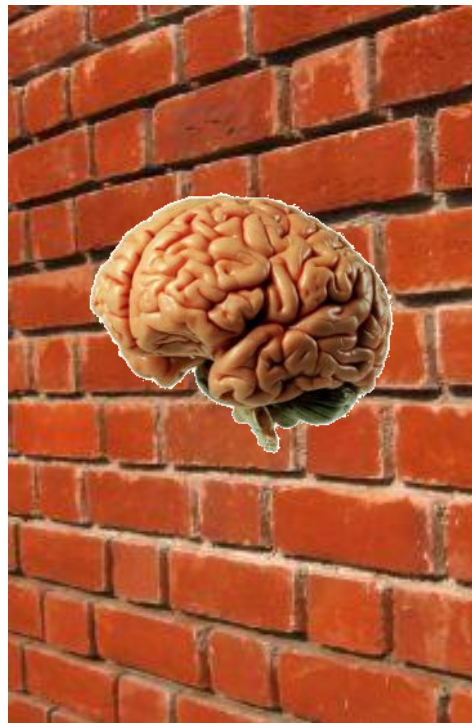

16

17

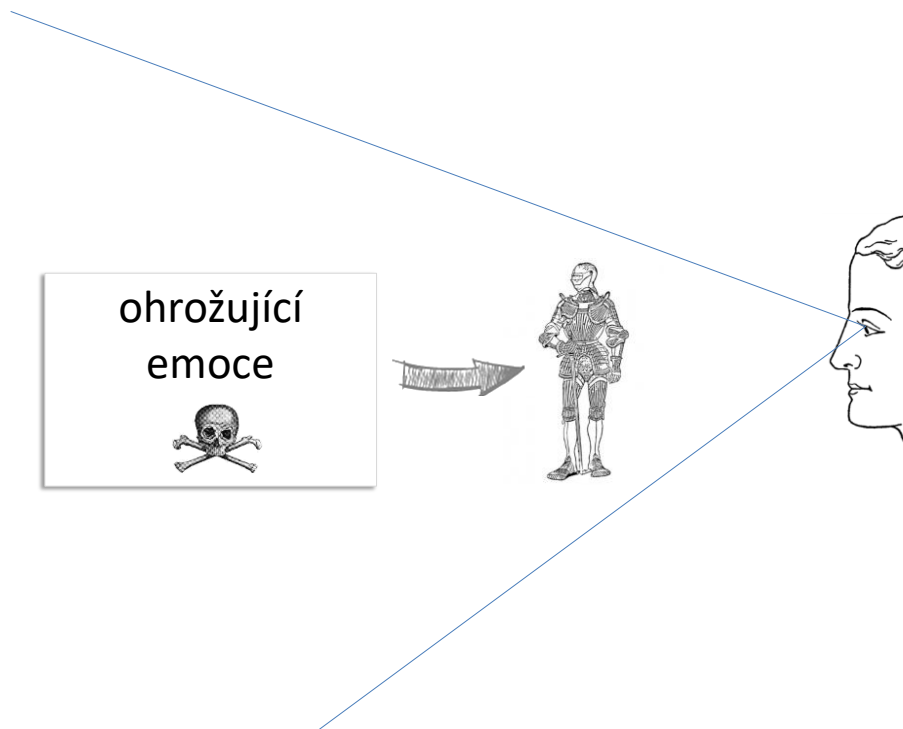
18

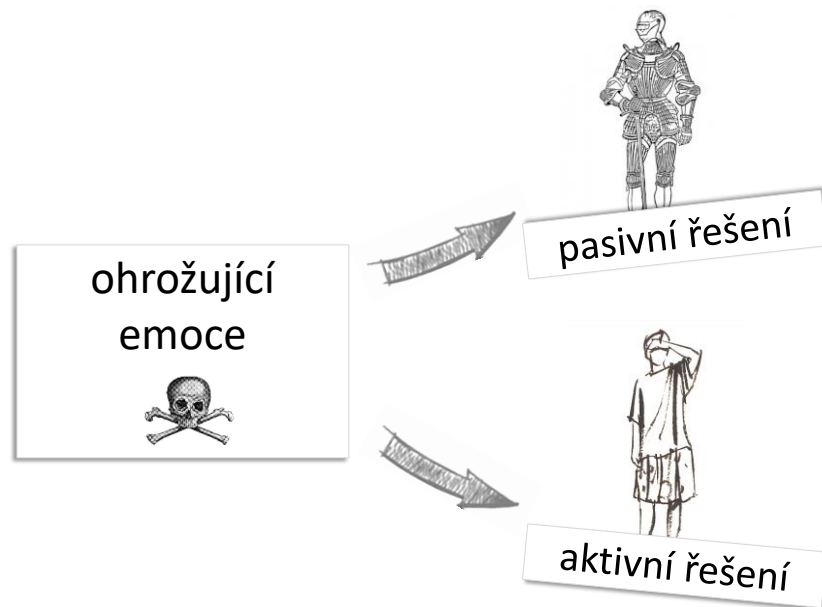
„Oč vyšší podíl naší energie spotřebujeme na obranné mechanismy, o to méně jí zbude na tvořivost, spontaneitu a na realistické řešení problémů.“

D. Winter, S. Koger (2009)

19

20

21

popření, vytěsnění
 bagatelizace
 racionalizace
 intelektualizace
 projekce
 sublimace
 útok na nositele zpráv
 „imunizace“

propojení emocí a myšlenek
 snaha být objektivní
 logická analýza situace
 domýšlení důsledků
 dívání se na věc z různých úhlů
 tolerance k nejistotě / dvojznačnosti
 soustředění
 empatie
 útěcha a přijetí

22

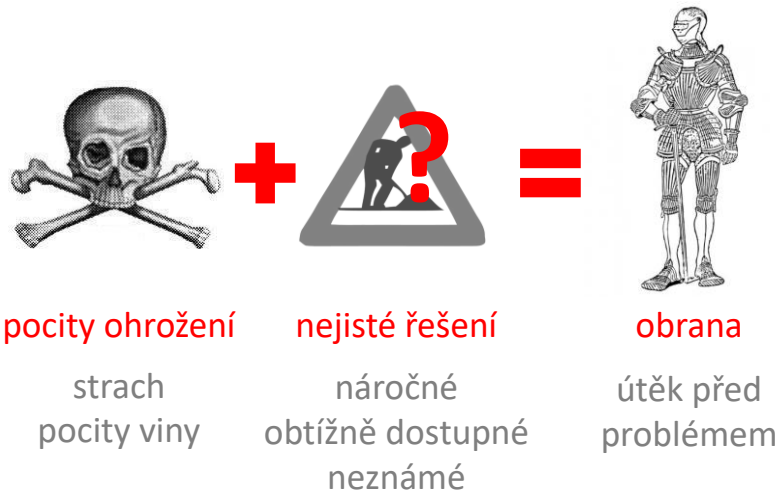
Co rozhoduje,
zda člověk zareaguje
pasivním řešením zaměřeným na
emoce
nebo
aktivním řešením zaměřeným na
problém?

23

snadnost a dostupnost zvládnutí ohrožení
přesvědčení o vlastních možnostech a schopnostech

24

25

„Já mám zvířata rád, tak jako já to беру fakt jako práci. Tam já to беру tak, že ten potkan, nikdy nechci, aby umřel zbytečně. Myslím si, že každý zvíře, který umře zbytečně, že je to špatně, to jako za tím si stojím, to tak je, ale jakoby ve chvíli, když je ten pokus smysluplný a je to dobrá věc a potřebujeme to k tomu, abysme se v té vědě nějakým způsobem posunuli dál, tak ten potkan prostě položil svůj život za to, aby my jsme něco věděli.“

citace z rozhovorů v disertaci Terezy Vandrovcové (2017)

26

„Ze začátku mi dělalo problém zabít a rozpitvat zvíře - tak půl roku. Pak jsem se s tím vyrovnala. Ale jsou tu lidi, kterým to dělá problémy dodnes. Jsou citlivější, neumí si to zdůvodnit. Člověk otupí, když něco dělá dlouhodobě. Šéf viděl, jak na tom jsem a snažil se mi to vysvětlit, abych se s tím dokázala srovnat.“

„Dělám to nerada, naštěstí většinou jsem na tkáňových kulturách.

Je potřeba to udělat. Nepříjemné pocity mám - nejenom při studiích, stále to přetrvává. Jako rutinu to zatím neberu. Není mi to milé

a příjemné, je to tak, jak to je. Člověk nad tím nesmí moc přemýšlet.“

citace z rozhovorů v disertaci Terezy Vandrovcové (2017)

27

„Ze začátku mi to připadalo šílené, používat zvířata na pokusy, ale oni se s tím v podstatě narodí - oni by se ani nenarodili.

Nějak jsem si to v té hlavě srovnala...“

citace z rozhovorů v disertaci Terezy Vandrovcové (2017)

28

„My jako nejsme zrůdy, jakože ‚jo hurá, budem moct vraždit, bude zabijačka‘ [smích] tak my se k tomu taky vždycky chováme jako k živému tvoru, kterej má svůj život, no ale ten život holt měl tu smůlu, že ho neprožije v kanále, ale že bude krmenej a bude mu dobře a pak za to, že jsme ho krmili a že mu bylo nějakou dobu dobře, tak on nám pak zase poslouží tím, že odpoví na nějaké otázky [smích].“

citace z rozhovorů v disertaci Terezy Vandrovcové (2017)

29

„Samozřejmě nedělá mi to úplně potěšení ty myši zabíjet, ale někdo to holt dělat musí.“

citace z rozhovorů v disertaci Terezy Vandrovcové (2017)

30

„Řekl sem si předem, že nechci jako chovat žádnou kysu doma, jako potkana domácího nějakýho. Mě se to líbí, když to maj kamarádi a tak aj bych si to možná pořídil, ale právě proto že s nima tady pracuju, tak to nechcu, protože by se mi to křížilo jako ty emoce v sobě, a to by nebylo dobrý.“

citace z rozhovorů v disertaci Terezy Vandrovcové (2017)

31

„Moje sestra chová bigly - ta se mohla zbláznit, když jsme je dřív používali. Nedochozí jí, že se na nich zkoušely kloubní náhrady, a že kdyby její pes měl problémy, tak tady to bude už otestované, že to funguje a toho psa zachrání.“

citace z rozhovorů v disertaci Terezy Vandrovcové (2017)

32

„Jako často lidi předpokládaj, že už je ze mě nějaký studenej cynik, kterému je to všechno jedno, tak bych prostě jenom chtěl říct, že mi to jedno není, že někdy někdy je to fakt náročný prostě psychicky nebo emocionálně nebo jak to mám říct, jako většinou vo tom s lidma nemluvim nebo to nedávám najevo a, protože už ty ruce to všechno umí, tak nad tím nemusím ani přemejšlet a prostě du a udělám to, ale někdy je mi to skutečně nepříjemný jako že...“

citace z rozhovorů v disertaci Terezy Vandrovcové (2017)

33

„My ho uspíme (...) otevře se mu peritoneum a odkrejou se játra. (...) Když je zavedena ta kanyla, v tu chvíli už je tam moc velká díra a v tu chvíli už nám ten potkan většinou vykrvácí, to už nám nevadí, my už stejně tu dutou žílu přestříhneme, ona nám vykrvácí a tím vlastně zemře a my propláchnem ty játra.“

citace z rozhovorů v disertaci Terezy Vandrovcové (2017)

34

„Zkoumáme LD50, což je dávka, při které umře 50 % těch zvířat, takže to spočívá v tom, že se vypěstuje ta příslušná bakterie a pak se uspí myši a nechá se jim vdechnout tu bakterii v médiu, takže

v tekutém roztoku jakoby se vdechne. Takže první se ta myš uspí

a pomalu se jí to dává do nosu, ona to vdechuje, sledujeme jestli dechává, jak se jí to vdechuje, a když vidím, že v klidu dechává, že jí to nic neudělalo, tak jí v klidu položím, takhle k ní pokladu zbytek myši a přikreju je, aby jim nebyla zima, než se probuděj [smích] a tak

a zase je uložím do toho akvárika.“

citace z rozhovorů v disertaci Terezy Vandrovcové (2017)

35

„No laboratorní potkan je takovej široce standardní model, jako že na něm pracuje já nevim 90 procent populace těch fyziologů prostě je to široce používaný model a pro nás není nevhodný, proto ho používáme taky. (...) jsou snadný na práci jakože prostě, rychle se množí, jsou nenáročný, jsou skladný a tak dál a pořizovat si jakýkoliv jinej model by bylo náročnější i třeba finančně a na know-how a tak dál.“

citace z rozhovorů v disertaci Terezy Vandrovcové (2017)

36

tip

Absolute loss	Loss we have no control over: the archetype is death, but other losses such as losing employment, or the extinction of species may also have this quality
Chosen loss	Loss engaged with for reasons of ethics or concern, where a conscious decision is made to relinquish something
Transitional loss	Loss arising from the movement from one experience to another, typically from one life-stage to another
Anticipatory loss	Facing loss through preparing for it and grieving in advance

ztráta / loss

[Rosemary Randall: Loss and Climate Change \(2009\)](#)

37

KOGNITIVISTICKY ORIENTO VANÉ PŘÍSTUPY
(sběr a zpracování informací)

38

Number of Americans killed annually by:	
Islamic jihadist immigrants ¹ :	2
Far right-wing terrorists ¹ :	5
All Islamic jihadist terrorists (including US citizens) ¹ :	9
Armed toddlers ² :	21
Lightning ³ :	31
Lawnmowers ⁴ :	69
Being hit by a bus ⁴ :	264
Falling out of bed ⁴ :	737
Being shot by another American ⁵ :	11,737

¹10-year average of terrorist attacks "Deadly Attacks Since 9/11," New America, <http://securitydata.newamerica.net/extremists/deadly-attacks.html>

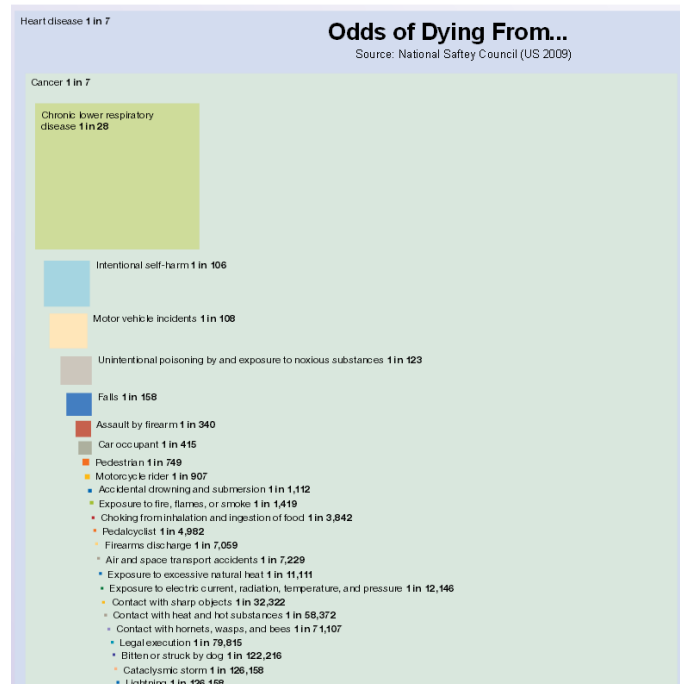
²www.snopes.com/toddlers-killed-americans-terrorists/

³10-year average of deaths by lightning, NOAA, www.nws.noaa.gov/om/hazstats/resources/weather_fatalities.pdf

⁴10-year average, Underlying Cause of Death 2014, CDC, <http://wonder.cdc.gov/>

⁵10-year average 2005-2014, CDC, Injury Prevention & Control: Data & Statistics (WISQARS™) www.cdc.gov/injury/wisqars/fatal_injury_reports.html

39

40

41

Flying 1000 miles (1609 km) by jet (accident)

Travelling 6 minutes by canoe (accident)

Travelling 230 miles (370 km) by car (accident)

Travelling 6000 miles (9656 km) by train (accident)

Smoking 1.4 cigarettes (cancer, heart disease)

Drinking 0.5 liter of wine (cirrhosis of the liver)

Spending 1 hour in a coal mine (black lung disease)

Living 2 days in New York or Boston (air pollution)

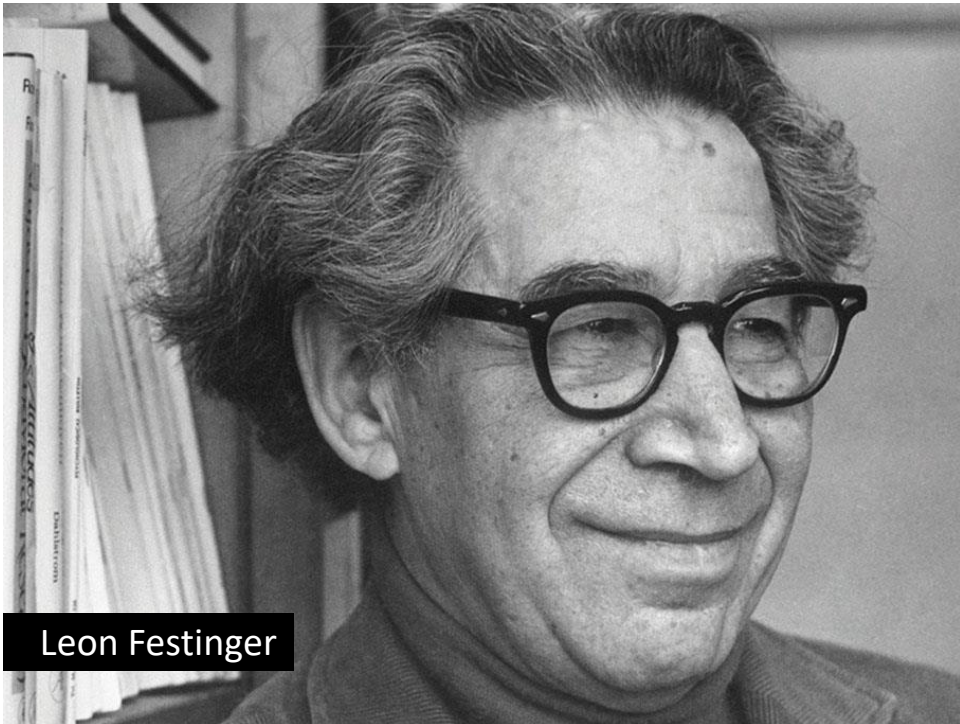
Living 5 years at the boundary of a nuclear power plant (cancer from radiation)

Living 15 years within 20 miles of a nuclear power plant (cancer from radiation)

Eating 40 tablespoons of peanut butter (liver cancer from Aflatoxin B)

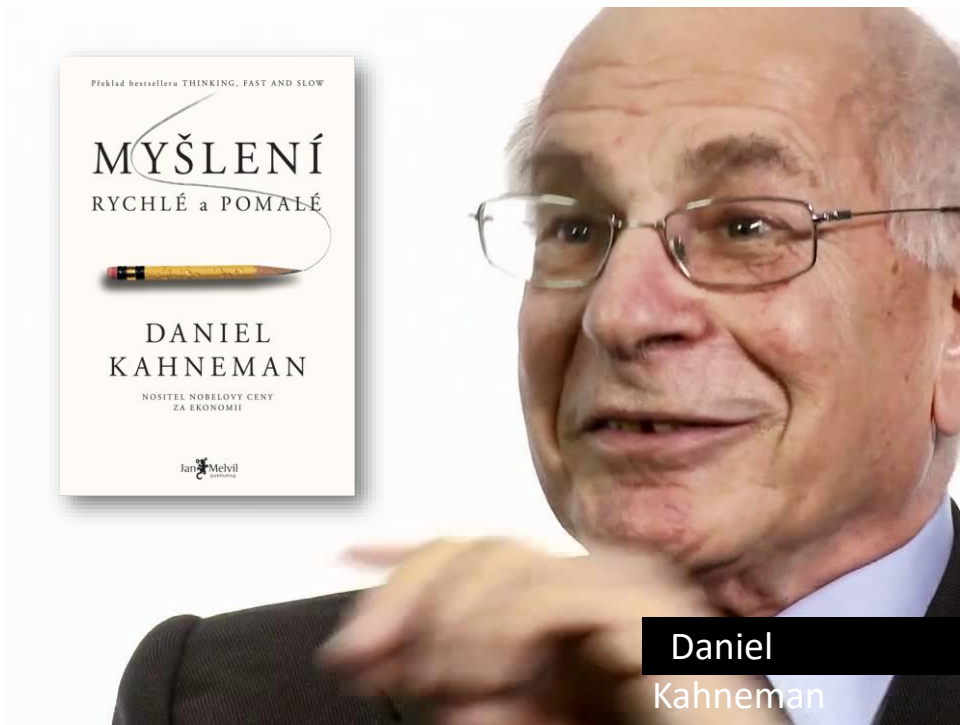
One chest X-ray in a good hospital (cancer from radiation)

42

Leon Festinger

43

44

heuristiky

---

zkusmé řešení problémů, pro něž neznáme algoritmus nebo přesnější metodu

45

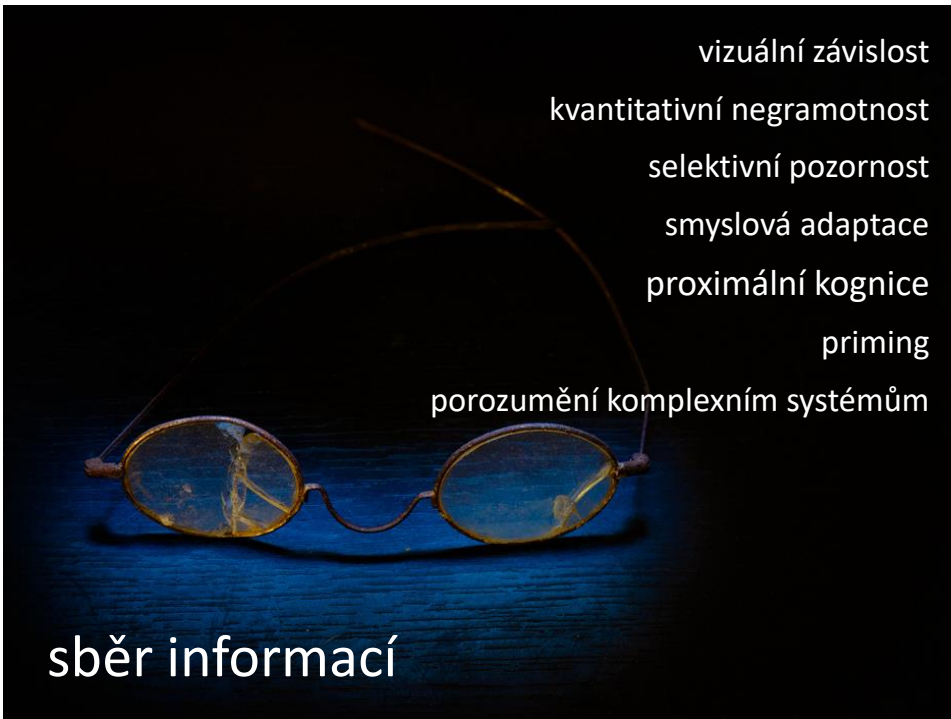
system 1
(automatický)

system 2
(analytický)

46

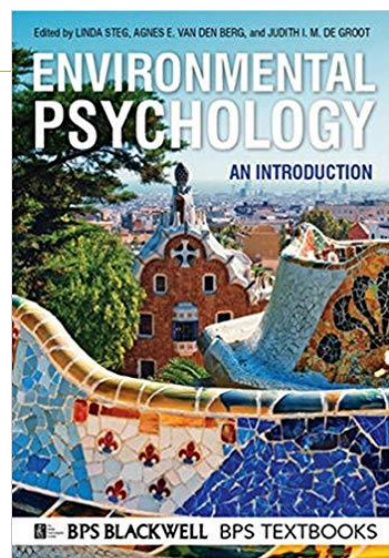
vizuální závislost
 kvantitativní ngramotnost
 selektivní pozornost
 smyslová adaptace
 proximální kognice
 priming
 porozumění komplexním systémům

sběr informací

47

četba na příště

- › důkladně si nastudovat dvě kapitoly z učebnice *Environmental Psychology: An Introduction* (Steg et al., 2013): [Measuring environmental behavior](#) a [Values and pro-environmental behaviour](#)

48

zážitek/sebeexperiment na příště

Můžete si vybrat ze dvou variant:

- A. Žít jeden den (od ranního probuzení do večerního usnutí) ENVIRONMENTÁLNĚ DOKONALE**, tedy dělat ten den úplně všechno úplně nejvíce environmentálně šetrným způsobem. Poznámka: smyslem není přestat ten den jíst a pít (otázka je co jíst a pít), nebo se nemýt (otázka je jak a čím) apod. Jsou k tomu v dotazníku otázky:
- Popište, prosím, konkrétně, co všechno jste ten den dělali jinak než obvykle.
  - Jaký pro vás byl takový den? Jak jste ho vnímali, jaké jste měli během dne pocity a myšlenky?
  - V čem (v jakých ohledech) byl pro vás takový "environmentálně dokonalý" den nejtěžší? Jaké největší překážky jste museli překonávat?
- B. Žít jeden den (od ranního probuzení do večerního usnutí) jako obvykle (dělat všechno jako normálně), avšak „s očima dokořán“** (od ranního probuzení do večerního usnutí) a **VŠÍMAT SI VŠECH VAŠICH CHOVÁNÍ, KTERÁ JSOU NEPŘÍZIVÁ K ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ**. Otázky v dotazníku budou:
- Vypište si, prosím, v čem konkrétně se chováte během toho dne nepříznivě k životnímu prostředí.
  - Co vám konkrétně brání (v jednotlivých případech) chovat se jinak, tedy šetrněji k životnímu prostředí? (min 800 znaků)
  - Jaký pro vás byl takový den? Jak jste ho vnímali, jaké jste měli během dne pocity a myšlenky?
- Opět jsem vytvořil dotazník pro sdílení zážitků. Vyplňte ho prosím nejpozději do pondělí 18. listopadu do 15:00, ať si to pak zase můžeme nasdílet (minimální rozsah odpovědí celkem 900 znaků): <https://forms.gle/VcJ94Xsj13WR65NQ8>
Opět budu všechny zážitky anonymizovat.